

STORTINGET

Innst. 240 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:120 S (2022–2023)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby og Ingvild Wetrhus Thorsvik om utdanningsmuligheter for afghanske kvinner

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen vurdere å utstede studentvisum og stipend til afghanske kvinner som har fått sin utdanning avbrutt på grunn av Talibans beslutning om å nekte jenter og kvinner adgang til universiteter, slik at de kan få tilgang til høyere utdanning.
2. Stortinget ber regjeringen vurdere å gi bistandsmidler til at afghanske kvinner som har fått sin utdanning avbrutt på grunn av Talibans beslutning om å nekte jenter og kvinner adgang til universiteter, likevel kan fullføre utdanningen sin ved læresteder i nærområdene.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole

Foshaug, Eva Kristin Hansen og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Bengt Fasteraune, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Christian Tybring-Gjedde, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, viser til Representantforslag 120 S (2022–2023) om utdanningsmuligheter for afghanske kvinner.

Komiteen viser til at etter at Taliban gjeninntok makten i Afghanistan, er rettighetene for kvinner kraftig innskrenket. Dette gjelder blant annet både arbeidslivet og muligheten til å ta utdanning. Utenriksministeren skriver i svarbrevet til Stortinget av 21. februar 2023 at regjeringen er tydelig overfor Taliban på at de bærer ansvaret for det afghanske folks velferd, og at beslutningen som nekter jenter tilgang til skolegang ut over 7. klasse, er totalt uakseptabel. Komiteen deler dette synet og mener det er viktig at Norge bruker alle sine internasjonale kanaler for å engasjere seg for det afghanske folk og for afghanske kvinner spesielt.

Komiteen viser til at forslaget ber regjeringen vurdere å utstede studentvisum til afghanske kvinner. Utenriksministeren skriver at det finnes et program der utsatte menneskerettighetsforsvarere kan få studere i Norge, nemlig programmet Students at Risk. Det er imidlertid noen praktiske utfordringer ved å lage en bredere slik ordning, både at dette vil ikke være noe som bare vil være for et begrenset antall, og at manglende diplomatisk tilstedeværelse i Kabul gjør det mer komplisert med utstedelse av visum. Utenriksministeren viser videre til at det nå utredes hvordan Norge best kan støt-

te afghanske kvinners utdanningsmuligheter i Afghanistan og i nabolandene, og at det er nær kontakt med nærstående land om dette.

Komiteen viser til at Norge i dag finansierer 450 studieplasser for utdanning av kvinnelige sykepleiere, jordmødre og andre helsearbeidere i Afghanistan. Dette ligger an til å bli opprettholdt tross dagens alvorlige situasjon. Komiteen viser til at regjeringen nå vurderer en rekke måter å øke støtten til afghanske kvinners rett til utdanning på, blant annet gjennom å oppskalere innsatsen vi allerede gjør, gjennom å bidra til program som støtter utdanningsmuligheter i regionen, og gjennom å støtte innovative tiltak knyttet til digital undervisning. Komiteen støtter dette og mener det er svært viktig at Norge fortsetter å være til stede for afghanske kvinner.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt deler forslagsstillarane si bekymring for kvinner sin rett til utdanning i Afghanistan. Å ta frå kvinner utdanning er ein djup urett mot den enkelte jente og kvinne. Utdanning betyr danning og utvikling av den enkelte, og det betyr moglegheit til arbeid og sjølvforsørging. Desse medlemene peiker også på at å ta frå kvinner retten til utdanning vil svekka heile det afghanske samfunnet. Utviklinga i Afghanistan er avhengig av at heile befolkninga kan bidra med kompetent arbeidskraft.

Desse medlemene meiner at ei stipendordning for afghanske kvinner i Noreg eller i naboland kan vera eitt av fleire gode tiltak for å bidra til at afghanske kvinner har moglegheit til å ta utdanning. Desse medlemene vil samtidig påpeika at hovudfokuset bør vera å støtta det store fleirtalet av jenter og kvinner som aldri får høve til å forlata Afghanistan. Noreg må stå opp for afghanske kvinner sin rett til høgare utdanning, men ikkje mista av syne viktigheita av grunnskulen. Fleire lokalsamfunn har lykkast med å halda skulane opne til trass for den sentrale politikken. Etter det desse medlemene er kjende med, er det også framleis rom for å driva helsefagutdanning for kvinner. Desse medlemene meiner at Noreg bør støtta opp om det folkelege presset for demokrati og menneskerettar som kjem nedanfrå i Afghanistan. Ut frå desse medlemene sitt syn er det i dette folkelege engasjementet at håpet om ei god framtid for afghanske kvinner ligg.

Desse medlemene vil understreka kor viktig det er at Noreg opprettheld og styrker den langsiktige bistanden til Afghanistan. Støtte til det folkelege presset for menneskerettar generelt og kvinner sine rettar spesielt let seg ikkje gjera med humanitær hjelp aleine. Desse medlemene viser til at langsiktig bistand til Afghanistan har blitt kraftig redusert etter Taliban si overtaking av makta. Desse medlemene meiner at støtte til høgare utdanning for afghanske kvinner i na-

bolanda ikkje må gå på kostnad av den avgrensa langsiktige bistanden som i dag går til Afghanistan.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at etter at Taliban overtok makten i Afghanistan sommeren 2021, har de kraftig innskrenket afghanske jenter og kvinners mulighet til å skaffe seg en utdanning. Jenter får ikke gå på ungdomsskolen eller videregående skole, de får kun gå på skolen til og med sjetten klasse. Siden maktovertakelsen har jenter og kvinners rettigheter blitt stadig mer innskrenket også på andre områder. Kvinner må igjen bære heldekkende plagg, og de har forbud mot å besøke parker, fornøylesparker og treningssentre. De får heller ikke reise lengre strekninger uten mannlig følge.

I desember 2022 ble det kjent at Taliban nekter jenter og kvinner å studere ved alle universiteter i landet. Forbudet mot å ta høyere utdanning kommer mindre enn tre måneder etter at tusenvis av jenter og kvinner fikk lov til å ta eksamen ved en rekke universiteter over hele landet. Taliban hadde da allerede innført strenge regler for hvilke fag som var tillatt for kvinnelige studenter. De fikk blant annet ikke studere økonomi, jordbruk, ingeniørfag eller ta veterinærstudier. Andre fag, som journalistikk, var sterkt begrenset for kvinner. Universitetene var også pålagt å innføre kjønnsdelte klasserom og innganger, og kvinner kunne bare undervises av kvinnelige lærere eller til nød eldre menn.

Dette medlem viser videre til at Ayesha Wolasmal i januar tok til orde for en debatt om hva Norge kan bidra med for å sikre afghanske kvinner muligheten til å fullføre sin utdanning. Universitetet i Oslo jobber nå med et initiativ for «et globalt digitalt universitet som kan gi mennesker innestengt i land som Ukraina, Afghanistan, Iran og andre områder preget av konflikt og krig et tilbud i eget land». Samtidig etterlyses det politiske initiativ.

Dette medlem understreker at forslagene som fremmes i representantforslaget om utdanningsmuligheter for afghanske kvinner, handler om at Norge kan ta imot afghanske kvinner som studenter innenfor rammen for kvoteflyktninger, ved å bestemme at en bestemt andel av disse plassene skal forbeholdes afghanske kvinner som har fått avbrutt sin utdanning av Taliban. Norge har tidligere prioritert studenter innenfor kvoteflyktningene i konkrete saker. Tyskland har allerede brukt 7 mrd. euro av sitt bistandsbudsjett til å finansiere stipender til afghanske kvinner i nærområdene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å utstede studentvisum og stipend til afghanske kvinner som har fått sin utdanning avbrutt på grunn av Talibans beslutning

om å nekte jenter og kvinner adgang til universiteter, slik at de kan få tilgang til høyere utdanning.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere å gi bistandsmidler til at afghanske kvinner som har fått sin utdanning avbrutt på grunn av Talibans beslutning om å nekte jenter og kvinner adgang til universiteter, likevel kan fullføre utdanningen sin ved læresteder i nærområdene.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen vurdere å utstede studentvisum og stipend til afghanske kvinner som har fått sin utdanning avbrutt på grunn av Talibans beslutning om å nekte jenter og kvinner adgang til universiteter, slik at de kan få tilgang til høyere utdanning.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen vurdere å gi bistandsmidler til at afghanske kvinner som har fått sin utdanning

avbrutt på grunn av Talibans beslutning om å nekte jenter og kvinner adgang til universiteter, likevel kan fullføre utdanningen sin ved læresteder i nærområdene.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:120 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby og Ingvild Wettrhus Thorsvik om utdanningsmuligheter for afghanske kvinner – vedtas ikke.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 21. mars 2023

Ine Eriksen Søreide

leder

Åsmund Aukrust

ordfører

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Utenriksministeren

Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Ine Eriksen Søreide

Oslo, 21. februar 2023

Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:120 S (2022–2023) – representantforslag fra representantene Abid Raja, Guri Melby og Ingvild Wetrhus Thorsvik

Jeg viser til Utenriks- og forsvarskomiteens brev 7. februar 2023 om Dokument 8:120 S (2022–2023) fra representantene Abid Raja, Guri Melby og Ingvild Wetrhus Thorsvik.

Jeg deler representantenes bekymring for utviklingen i Afghanistan, og særlig situasjonen for afghanske jenter og kvinner. Beslutningen om å utestenge kvinner fra høyere utdanning er fullstendig uakseptabel, på samme måte som beslutningen som nekter jenter tilgang til skolegang på 7. til 12. trinn. I tillegg kommer yrkesforbud for kvinner i internasjonale organisasjoner og en rekke andre forbud og innstramminger som samlet gjør situasjonen for afghanske jenter og kvinner alarmerende.

Det er ikke nytt at sterke krefter i Taliban jobber mot de fremskrittene afghanske kvinner og jenter har opplevd de siste 20 årene. Betydelige deler av Taliban er mot utdanningsforbud for kvinner, men ledelsen i bevegelsen har nå mest gjennomslag og vi ser dessverre ingen tegn til en snarlig reversering av disse forbudene. Vi kommuniserer tydelig overfor Taliban at disse beslutningene er uakseptable, og at de bærer ansvaret for det afghanske folkets velferd. Det er viktig at vi fortsetter å snakke om disse temaene med dem som har makten og ansvaret. Å isolere Afghanistan er ikke et alternativ. Det vil gå utover det afghanske folket, og risikoen for humanitær katastrofe, store flyktningestrømmer og ekstremismeframvekst vil øke.

Jeg er glad for det engasjementet representantene viser for Afghanistan og kvinners utdanning. Norge skal fortsette å engasjere seg for det afghanske folket, og særlig afghanske kvinner. Representantene foreslår at Stortinget ber regjeringen utstede studentvisum til afghanske kvinner som har fått utdanningen avbrutt, samt bruke bistandsmidler på å sørge for fullføring av utdanning for afghanske kvinner i nærområdene. Spørsmål knyttet til selve studentvisumordningen hører under Justis- og beredskapsministerens konstitusjonelle ansvar. Ettersom spørsmålene overordnet sett handler om det utenrikspolitiske målet om å gi muligheter til afghanske kvinner, vil jeg imidlertid komme med bemerkninger til begge forslag.

Jeg deler representantenes ønske om sikre utdanningsmuligheter for afghanske kvinner. Når vi innretter slik innsats, bør vi se på hva som vil ha best effekt og som er praktisk gjennomførbart gitt den svært krevende situasjonen i Afghanistan. Målet må være å finne bærekraftige, varige løsninger som bistår flest mulig, i tråd med bærekraftsmål 4.

I noen tilfeller kan det være riktig og viktig at afghanske kvinner kommer til Norge for utdanning. Det finnes allerede et program der utsatte menneskerettighetsforsvarere kan få studere i Norge, Students at risk. Samtidig er det viktig å være bevisst på utfordringene ved å lage en bredere slik ordning. Tiltaket vil være kostbart sammenlignet med innsats i Afghanistan eller regionen, og dermed kun komme noen få til gode. Det vil måtte etableres gode prosesser for utvalg og likebehandling av kandidater og forsvarlig identifikasjon. Manglende diplomatisk nærvær i Kabul betyr at vi ikke vil kunne bistå med bl.a. reisedokumenter og sikkerhetsscreening som kreves for innvandring til Norge. Det vil være krevende å sikre studietilbud som er kompatible med utdanningen og språkkunnskapen vedkommende allerede har. Hertil kommer den sikkerhetsrisiko som Norge vil medvirke til å utsette kandidatene for ved utreise fra Afghanistan, bl.a. ved reise for å søke visum.

Jeg ønsker i større grad å fokusere på hvilke alternativer som finnes for å støtte kvinners høyere utdanning i Afghanistan. Utenriksdepartementet støtter allerede høyere utdanning til jenter og kvinner i Afghanistan, særlig i helsesektoren. Norge finansierer rundt 450 studieplasser for utdanning av kvinnelige sykepleiere, jordmødre og andre helsearbeidere. Disse ligger an til å bli opprettholdt tross de siste innskrenkingene. Jeg er stolt over at dette arbeidet videreføres også i dagens situasjon, og vil gå i dialog med våre partnere for å se om innsatsen kan økes.

Siden ideen om norske tiltak ble lansert i det offentlige ordskiftet har Utenriksdepartementet også startet en prosess for å kartlegge muligheter for støtte til utdanning i naboland. En slik innsats er det tyske programmet som representantene peker på, der summen riktignok er 7 millioner euro over fem år. Det er en stipendordning der kvinner selv søker opptak ved regionale universiteter, og så kan søke om stipender finansiert av Tyskland. Målgruppen er i hovedsak afghanske kvinner som allerede oppholder seg utenfor Afghanistan og programmet unngår på den måten utfordringene knyttet til visum og utreise for kvinner som oppholder seg i landet. Det finnes også andre programmer og støtteordninger som kan være relevante. Blant annet har EU et samarbeid med UNDP. Dialogen med likesinnede land rundt disse tiltakene avslører at det knytter seg en rekke praktiske utfordringer til ordningen for både giverlandene og sluttmottakerne, noe som gjør det desto viktigere å gjøre grundig forarbeid når en økt innsats vurderes.

Regjeringen vil i tiden som kommer fortsette å utrede mulighetene for å oppskalere norsk støtte til høyere utdanning i Afghanistan, eller bidra til programmer som gir afghanske kvinner mulighet for utdanning i regionen. Regjeringen vil også vurdere muligheten for å støtte innovative tiltak knyttet til virtuell undervisning for kvinner som befinner seg i Afghanistan.

Vennlig hilsen

Annika Huitfeldt

Anniken Huitfeldt

